

zgodovino sploh, ampak tudi za različne panoge slovenskega jezikoslovja in deloma literarne vede in slovstvene folkloristike. Gotovo ima za jezikovno podobo objavljenih besedil veliko zaslugo tudi slavist France Vrbinč, toda upam, da organizatorji projekta shranijo tudi izvirne zapise, ki jih utegnejo raziskave v prihodnosti obravnavati ne le kot pomemben, ampak tudi pristen vir jezikovne kulture v tekočem obdobju. Uradu koroške deželne vlade in Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije vsekakor gre zahvala, lahko pa si štejeta tudi v čast, da podpirata ta pomembni projekt. Na koncu je slovarček manj znanih narečnih imen in za večinski narod obzirna informacija o vsebini knjige: povzetki posameznih življenjskih zgodb v nemščini.

Doslej je izšlo že sedem knjig. Vsaka vsebuje okrog deset življenjskih zgodb, kar pomeni, da jih je otetih pozabe že približno sedemdeset. To ne pomeni samo toliko in toliko abstraktnih zgodb, ampak tudi jezikovnih dokumentov in vmes potresenih biserov besedne umetnosti. Marija Makarovič se zelo dobro zaveda: četudi utihne (kar Bog ne daj!) slovenščina na Koroškem – v naši slovenski zibelki! – bodo te knjige pričale, da je ob koncu drugega in na začetku tretjega tisočletja po Kristusu še živela, čeprav jo je veliko ljudi prodalo za skledo leče. Pa ne, da se nam tu spet razkriva struktura, ki jo pozna že Stara zaveza?

Marija Stanonik

ANTONIO QUALIZZA, *Se zmisleš ... Canti popolari*. Srednje (Stregna), Comune di Stregna, 1999, 222 strani, transkripcije, fotografije

Vsesplošna in obenem tudi glasbenoizdajateljska dejavnost zamejcev v Beneški Sloveniji je izredno bogata, o čemer smo se lahko prepričali tudi ob predstavitvi njihove založniške dejavnosti februarja letos v Prešernovi dvorani SAZU. Glasbene izdaje se osredotočajo predvsem na dve zvrsti, tisti dve, ki sta s stališča poustvarjanja najbolj dostopni: zborovska in ljudska pesem. Med slednjimi je tudi zbirka ljudskih pesmi *Se zmisleš* Antonia Qualizze. Kot pravi v uvodu Pavle Merkù, je nastala iz potrebe po zbirki, ki bi obsegala realne zapise ljudskih pesmi, ne pa, kot se je v preteklosti delala škoda ljudski pesmi s prirejanjem pesmi za zборе, za narodnozabavne skupine in podobni trendi v različnih obdobjih.

Zbirka je pregled beneških ljudskih pesmi iz Nadiške doline. Zanimiv – v beneških izdajah pogost – je uvod v narečju. Pesmarica je natančna in pregledna, razdeljena na posamezne tipe pesmi, pri čemer si je avtor za oporo verjetno vzel tipologijo iz Merkùjeve zbirke, le da ji je dodal še razdelek pesmi s pripovednimi poetičnimi teksti.

Večini pesmi so pripisani komentarji, ki razlagajo vsebino besedila, opisujejo zgodbo in njen pomen, vendar pa bi bila ob tem dobrodošla tudi kakršnakoli pojasnila s terena, ki bi posamezno pesem še bolj vpela v prostorski, časovni in življenjski kontekst. Žal navajanje informatorjev in krajev snemanja ni sprotno in tudi razlaganje narečnih izrazov je preveč prepuščeno naključju. Pesmarica iz Nadiške doline je s svojo zasnovo dostopna uporabniku, daje pa tudi vpogled v (današnji) repertoar ljudskih pesmi tega področja. Del pesmarice predstavljajo seveda pesmi, ki so tipične beneške ali omejene celo na posamezne kraje, velik del pa na Slovenskem splošno znane pesmi, seveda z dialektalnimi in ritmično-melodičnimi spremembami (npr. *Pri farni cerkvi*, *Pujmo na Štajersko*, *Regiment o ciesti gre*, *Terežinka je zguoda ustala*, *Usi so prihajali*, *Usi so pušji beli*, *Jest bon šu na planine*, *Mi Slovenci vince ne prodajmo*, *An hribček bon kupu*, *Še kikico predala bon*, *Barčica po morju plava*, *Lipa zelenela je*). Prav slednje kaže na močno prepletanje različnih vplivov v Beneški Sloveniji, kljub precejšnji individualnosti njene glasbene kulture. Umesitev variant, prav tako pa tudi avtorjevo seganje preko področja ljudske pesmi (molitve, legende in pravljice, zago-vori, reki, pregovori, parodije) še povečata raznolikost pesmarice in poudarja njen uporabniški pomen kot tudi njen prispevek k načrtnemu zbiranju in ohranjanju ljudske duhovne kulture.

Urša Šivic

LEOPOLD KRETZENBACHER, Sterbekerze und Palmzweig-Ritual beim »Marientod«. Zum Apokryphen in Wort und Bild bei der koimesis, dormitio, assumptio der Gottesmutter zwischen Byzanz und dem mittelalterlichen Westen. Wien 1999, 65 str. + 10 barvnih slik (Österr. Akad. der Wiss., Philosophisch-historische Klasse, Sitzungsberichte, 667. Band).

Svojo zanimivo, kakor vedno temeljito razpravo začenja avtor z ugotovitvijo, da mnogi drobni motivi na srednjeveških slikah ostajajo nepojasnjeni, ker se zdijo umetnostnozgodovinsko nepomembni, kvečjemu »folkloristični dodatek«. Poznavalcu ikonografskega izročila pa pričajo, koliko bolje je srednjeveški človek – v nasprotju z današnjim – poznal svet legend in njih likovne upodobitve razumeval v okviru »odrešenjske zgodovine«.

Eden takih »drobnih motivov« je mrtvaška sveča in palmova veja na upodobitvah Marijine smrti, ki jih je avtor vedno znova videval v času svojih terenskih potovanj po deželah »med Jadranskim in Črnim morjem, od Istre do Cipra«, se pravi pri pravoslavnih narodih južnovzhodne Evrope. Nekatere teh upodobitev je znova videl na razstavi o »zakladih Svete gore« (= Atos) v Solunu 1997.